

הבית לכלכלה
יהודית

כשאפשר, פשוט לתת

נכתב על ידי עמיצור אריאל

מייסד, מנהל התוכן והמחקר
בעמותת הבית לכלכלה יהודית

יחד לחוסן כלכלי
חברתי יהודי

מיזם שמיטת כספים תשפ"ב 2022

הצעת מיזם לאומי לטיפול במצוקת בעלי חוב ומסורבי
האשראי ברוח 'שמיטת הכספים'

עמ' 3 | תקציר מנהלים

עמ' 4 | הצורך מההיבט החברתי

עמ' 7 | היישום המעשי

עמ' 9 | הצעה לקמפיין ציבורי משולב וקריאה להצטרפות אליו

תקציר מנהלים

בכ"ט אלול תשפב,
25.9.22, יחול המועד
הקרוב של "שמיטת כספים"

מה היא 'שמיטת כספים' ?

שמיטת כספים, על פי המסורת היהודית, מחייבת כל מלווה לשמוט חובות של לווים, שלא מצליחים להחזיר הלוואות שלקחו בזמן אליו התחייבו. השמטת החובות, שהיא למעשה הקפאת תהליכי הגביה ודרישת החוב, נעשית ביום האחרון של שנת השמיטה, שיחול ב25.9.22.

הצורך החברתי הבווער היום

במדינת ישראל קיימת תופעה של משפחות, של יחידים, ושל עסקים, השקועים בחובות, שמעבר ליכולותיהם, המונעים מהם את יכולת השיקום הכלכלית, ואת היכולת להשיג צרכים קיומיים בסיסיים.

בעיה נוספת היא בעיית "מודרי האשראי", קבוצות מובחנות בחברה הישראלית, שלא יכולות לקבל אשראי. במקרים רבים מדובר בכאלו הצריכים את האשראי לצורך התבססות כלכלית, ושהסבירות שיוכלו להחזיר את ההלוואות גבוהה, אך בפרמטרים של נותני האשראי, ההלוואה להם נחשבת כמסוכנת מידי, והם מסרבים באופן גורף לבקשות ההלוואה.

מיזם שמיטת כספים 2022

המטרה של המיזם היא לחבר את הצורך החברתי הבווער של השקועים בחובות ומודרי האשראי עם הרעיון של שמיטת הכספים, ולהפוך את מאורע שמיטת הכספים במדינת ישראל למאורע לאומי רחב, המאפשר השתקמות כלכלית לאלו שנקלעו לחובות, ולמתן אשראי חברתי אחראי למודרי האשראי.

מטרה זו תושג באמצעות קמפיין ציבורי נרחב בחודש ספטמבר 2022, הכולל לצד הפצת החזון גם מתן הדרכה מעשית ליישום אישי וקהילתי וגיוס כספים למיזמים חברתיים המיישמים חלקים מהחזון בפועל.

הצורך מההיבט החברתי

33.33 מליארד של חובות בעייתיים בישראל

בשנת 2020 הוגשו במדינת ישראל בקשות לחדלות פרעון בהיקף של 33.33 מליארד שקלים על ידי 16,530 יחידים שונים. נתוני הבקשה לחדלות פרעון הם רק קצה הקרחון של תופעה רחבה ועמוקה יותר, של כאלו שהסתבכו בחובות ואינם מסוגלים לעמוד בהם. חייבים אלו, גם לו היו רוצים לקבל הלוואה חדשה בתנאים נוחים כדי לקבל הזדמנות נוספת לעמוד בהתחייבויותיהם, לא יוכלו לקבל אותה משום שהקשיים שחוו בחובות הנוכחיים הפכים אותם למסורבי אשראי עבור הלוואות חדשות.

מצוקתם של מסורבי האשראי

נוסף לאלו קיימת מצוקה חריפה לא פחות של מסורבי האשראי. לצד לווים חסרי אחריות, שברשלנות לא עמדו בעבר בהתחייבויותיהם, ולצד מבקשי אשראי ללא שיקול דעת סביר, שמאלו ומאלו אכן ראוי למנוע את קבלת האשראי, הדרת אשראי נגרמת גם ללא אשמה ממשית של הלווים, אלא מסיבות טכניות, מטעויות של תום לב, וממצבים ייחודיים, הנופלים בין הכיסאות של הקריטריונים של נותני האשראי. אזרחים אלו, שהם בעלי יכולת פיננסית סבירה ומוסר אישי גבוה, עומדים בפני צורך קיומי דחוף, והם אינם יכולים לממן את הצורך הדחוף בשל היותם מסורבי אשראי. הם זקוקים לאשראי להשתקם כלכלית או להקים עסק שיאפשר להם להתכנס. הצורך

באשראי הוא הכרחי, והם לא יכולים לקבל אותו בשל היותם מסורבי אשראי.

1 - מתוך דוח סיכום פעילות הממונה על חדלות פירעון ושיקום כלכלי במשרד המשפטים לשנת 2020

ניתוח פיננסי - חברתי של בעיית מסורבי האשראי בישראל

בהלוואות החיוניות, עליהן אנו מדברים, ישנו פער מובנה בין הכדאיות הפיננסית של גופי האשראי לבין הכדאיות החברתית של מודרי האשראי. מודרי האשראי זקוקים מאוד להלוואה, שעבורם היא הפתרון בעל העלות הנמוכה ביותר להם ולחברה התומכת בהם ביחס לכל חלופה כלכלית וחברתית אחרת. ולעומתם, עבור נתני האשראי הסיכון שבו הם מעריכים את ההלוואות, או עלות הבדיקה המעמיקה, הנדרשת כדי להעריך את הסיכון האמיתי בהלוואות, יקרים מידי מכדי שיהיה כדאי להם לתת את אותן ההלוואות במסגרת הריבית והעמלות, שמותר להם לדרוש על פי החוק, או על פי המודל העסקי שלהן.

הפיתרון

הפיתרון שאנו מעוניינים להעלות באמצעות 'מיזם שמיטת כספים 2022' בנוי משני מרכיבים:

1. **תהליך ליווי כלכלי**, שיבחן את הצורך של מודרי האשראי בהלוואות ואת התועלת מהן ביחס לחלופות, ויסייע להם למימוש הפוטנציאל להשתקמות והתקדמות כלכלית באמצעות ההלוואות באופן מיטבי.

2. **יצירת כרית ביטחון פילנתרופית עבור נתני האשראי**. כרית ביטחון שתבטיח שהלוואה, שלא תוחזר, תיפרע על ידי הכסף הפילנתרופי, ולא יוצר לנתני האשראי סיכון פיננסי עבור ההלוואות הללו.

כרית ביטחון פיננסית חברתית

הכסף עבור אותה "כרית ביטחון פיננסית-חברתית" יאסף במסגרת המיזם, ובזכותו תתאפשר מתן הלוואות חברתיות למודרי אשראי למשך שבע השנים הבאות. הסכום שיאסף עבור כרית הביטחון יאפי"ר הלוואות בהיקפים גדולים בהרבה, ובעת הגעת מועד שמיטת הכ"ספים הבאה ימחקו החובות של אלו מהלווים, שידוע באמצעות הליווי הכלכלי שקבלו, שהם לא הצליחו להשתקם כלכלית, למרות רצונם ומאמצייהם להשתקם ולהחזיר את ההלוואה שלקחו.

הצעה ליישום מעשי של רעיון 'שמיטת כספים'

הביטוי היישומי של המיזם יעשה בדרכים הבאות:

1. נתינת הלוואה סמלית

למי שנראה לנו שזקוק לה, אפילו חבר, שכן או בן משפחה, ולהמנע מלדרוש אותה בחזרה, כדי שכל אדם בישראל יהיה שותף לחוויה.

2. קיום חלקי של רעיון שמיטת הכספים:

תרומה לקרן "נדיבי ארץ". תרומה זו תסייע בפעילות של הסדרת חוב באמצעות הארגונים 'מקימי' 'פעמונים', וארגונים נוספים שיצטרפו למיזם, ותאפשר למשפחות רבות להחלץ מהשקיעה בחובות.

3. הצעה לקיום מלא של שמיטת הכספים:

בין אנשים פרטיים

מי שיש לו בעל חוב, שלא עומד בהתחייבויות שלו בגלל קשיים אובייקטיביים, והיתור על החוב לא יפגע במלווה באופן קשה מידי, יותר על החוב, ולא יגבה אותו מכאן ואילך.

בקהילה

מתנדבים בתחומי הרווחה יפרסמו בקהילה, שאליה הם קשורים את הרעיון של שמיטת הכספים, יאתרו חברים בקהילה הזקוקים לעזרה, וחברים בקהילה המוכנים לסייע להם באמצעות הלוואה שלא תחזור בוודאות. ויארגנו הלוואות חברתיות בתוך הקהילה.

במדינה

יוקם גוף אשראי חברתי, שייתן הלוואות למסורבי אשראי תוך הסתמכות על תהליכי ליווי שעוברים מקבלי ההלוואות, המוודאים את הצורך בהלוואות, את התועלת בנתינתן, ויאפשרו מיצוי יכולת ההשתקמות והחזר ההלוואה במידה ויתגלו קשיים בהמשך. גוף זה יגייס כספים מהציבור הרחב לצורך 'כרית הביטחון', הדרושה למתן ההלוואות, לצורך מימון חלק מתהליכי הליווי, ולצורך מתן ההלוואות עצמן.

הלוויים הצריכים הלוואה לצורך שיקום והתבססות כלכליים יופנו לגוף האשראי החברתי הנ"ל על ידי עסקים שלקוחות שלהם מתקשים בפירעון חובותיהם, על ידי קהילות, המעוניינות לסייע לחברים בהן, ועל ידי ההוצאה לפועל של המדינה. הגורמים המפנים את הלוויים יהיו גם הגורמים המממנים את הלוואות, את כריות הביטחון ואת תהליכי הליווי.

אנו מאמינים ששילוב יישום של ההצעות האלו בהיקף משמעותי יצור מהפכה חברתית אדירה בחברה הישראלית. מהפכה של ערבות הדדית, ושל נתינת מענה רחב לבעיית השקועים בחובות ומודרי האשראי ברוח הרעיון של 'שמיטת הכספים'.

גוף אשראי חברתי כמתואר כאן החל לקום במסגרת ארגון 'עוגן'. כעת מתבצע שם מעין פיילוט של הרעיון, ובשמיטת הכספים הבאה בשנת תשפ"ט / 2029 קיים סיכוי גדול שגוף זה יוכל כבר לתת מענה להיקף נרחב של לוויים והלוואות ברוח מה שמתואר במסמך זה.

הצעה לקמפיין ציבורי משולב והזמנה להשתתף בו

כדי למקסם במידת האפשר את קידום התודעה לבעיית החובות ומודרי האשראי, אנו מציעים לעשות קמפיין שיכלול את ארבעת המרכיבים הבאים:

1. חודש המודעות למצוקות חברתיות בתחום האשראי ולשמיטת הכספים - בחודש ספטמבר 2022

חודש שיכלול פעילות הסברה במערכת החינוך, באמצעי התקשורת המגוונים, ובאמצעות כנסים וירטואליים ופיזיים עם מגוון רחב של משתתפים למגוון רחב של קהלים.

2. הדרכה מעשית ליישום שמיטת הכספים

בניית מערכי הדרכה מעשיים ליישום מעשי של שמיטת כספים

3. העמדת חזון שמיטת הכספים

הצגה רעיונית לציבור של אפשרות לקיום מקצועי ונרחב של שמיטת הכספים ולהגעה למציאות אוטופית של איפוס של פעם בד שנים של כל החובות של אלו ששקעו בהם שלא מתוך כוונה רעה, ושל נתינת מענה חברתי איכותי ומשקם לכל מודרי האשראי להלוואות להם הם זקוקים באמת.

4. גיוס כספים

גיוס כספים עבור מיזמים, המיישמים כבר היום בפועל את הרעיון של 'שמיטת כספים'.

אם הרעיון הזה מדבר אליך ואתה מעוניין ליטול בו חלק
נשמח מאוד לצמוח איתך בקשר

עמיצור אריאל

מייסד, מנהל התוכן והמחקר בעמותת הבית לכלכלה יהודית

amitsur@bky.org.il

www.bky.org.il/shmita

יחד לחוסן כלכלי חברתי יהודי